

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 7903/2021
30.11.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић и Иване Рађеновић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Божидар Станисављевић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво, са седиштем у Београду, ради рехабилитационог обештећења, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда суда у Београду Гж 2370/21 од 20.05.2021. године, у седници одржаној 30.11.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2370/21 од 20.05.2021. године, у одбијајућем делу става другог изреке, тако што **СЕ ОДБИЈА**, као неоснована, жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Првог основног суда у Београду П 16518/19 од 10.09.2020. године, у преосталом делу става првог изреке, којим је усвојен тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете од још 200.000,00 динара (укупно 1.000.000,00 динара).

НЕ ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиоца изјављеној против става првог изреке пресуде Апелационог суда у Београду Гж 2370/21 од 20.05.2021. године, као изузетно дозвољеној.

ОДБАЦУЈЕ СЕ, као недозвољена, ревизија тужиоца изјављена против става првог изреке пресуде Апелационог суда у Београду Гж 2370/21 од 20.05.2021. године.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцу на име трошкова ревизијског поступка исплати износ од 18.000,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема отправке пресуде.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 16158/19 од 10.09.2020. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен захтев тужбени захтев и тужена обавезана да тужиоцу на име накнаде рехабилитационог обештећења исплати нематеријалну штету од 1.000.000,00 динара. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се тужена обавезе да тужиоцу на име накнаде рехабилитационог обештећења

исплати нематеријалну штету од 2.276.000,00 динара (преко досуђених 1.000.000,00 динара, до тражених 3.276.000,00 динара). Ставом трећим изреке, тужана је обавезана да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка од 48.000,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 2370/21 од 20.05.2021. године, ставом првим изреке, одбијене су жалбе тужиоца и тужене и потврђена првостепена пресуда у ставовима другом и трећем изреке. Ставом другим изреке, преиначена је првостепена пресуда у ставу првом изреке, тако што је тужена обавезана да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете исплати износ од 800.000,00 динара, док је одбијен тужбени захтев тужиоца у преосталом делу за износ од још 200.000,00 динара. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију, побијајући је (како произлази из навода ревизије), у ставу првом и одбијајућем делу става другог изреке, због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној, применом члана 404. Закона о парничном поступку.

Врховни касациони суд је оцењујући дозвољеност ревизије у њеном преиначујућем делу у смислу члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“, број 72/11, 55/14, 87/18 и 18/20) нашао да је ревизија тужиоца у том делу дозвољена, а применом члана 408. ЗПП нашао да је делимично основана у односу на одбијајући део тог става другог изреке.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је пресудом Вишег суда у Јагодини Рех 12/2016 од 04.02.2019. године рехабилитован, па је утврђено да су ништаве пресуда Војног суда у Београду Ик 248/91 од 28.01.1992. године, решење Врховног војног суда у Београду Квл 13/92 од 23.06.1992. године и решење Општинског суда за прекршаје у Рековцу УП 1188/95 од 28.09.1995. године, као и правне последице које су проистекле из истих од дана њиховог доношења, време проведено у притвору и затвору сматра се неоснованим лишењем слободе, а тужилац се сматра неосуђиваним. Тужилац је наведеним пресудама био осуђен због извршења кривичног дела неизвршавања и одбијања извршења наређења из члана 201. став 1. у вези члана 226. став 1. КЗ СФРЈ на казну затвора у трајању од девет месеци (ублажена казна у односу на првобитну казну од једне године) у коју казну се урачунавало време проведено у притвору почев од 09.11.1991. године, па надаље. Тужилац је био лишен слободе у периоду од 09.11.1991. године до 08.08.1992. године, укупно 273 дана. Тешко је поднео време током лишења слободе јер су услови у притвору и затвору били лоши, за време боравка у притвору рођен је његов млађи син, а престао му је и радни однос, с обзиром на то да је био у притвору дужем од шест месеци. Тужилац и данас има здравствених проблема од последица боравка у притвору и затвору. Обратио се 17.04.2019. године Комисији за рехабилитационо обештећење при Министарству правде за исплату накнаде у износу од 3.276.000,00 динара, али договор вансудским путем није постигнут.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је применом одредбе чланова 1. став 1. и 26. став 3. Закона о рехабилитацији у вези са члановима 154, 155. и 200. Закона о облигационим односима (ЗОО), делимично усвојио тужбени захтев и тужиоцу досудио рехабилитационо обештећење на име накнаде за претрпљену нематеријалну штету у износу од 1.000.000,00 динара. Одбио је тужбени захтев тужиоца до траженог износа накнаде од 3.276.000,00 динара.

Другостепени суд је оценио правилним закључак првостепеног суда да тужилац спада у круг лица која имају право на накнаду нематеријалне штете у смислу члана 26. Закона о рехабилитацији. Међутим, по оцени другостепеног суда, одлуком о висини накнаде коју је тужиоцу досудио, првостепени суд је погодовао тежњама које нису спојиве са природом и друштвеном сврхом накнаде нематеријалне штете, те досуђени износ не оправдава сврху за коју је законом установљено право на новчану накнаду нематеријалне штете. Због тога је преиначио првостепену пресуду и одбио захтев за исплату износа од 200.000,00 динара, сматрајући да би досуђивање накнаде штете у већем износу од 800.000,00 динара било противно циљу коме она служи и погодовало тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом из члана 200. став 2. ЗОО.

По оцени Врховног касационог суда, основано се ревизијом тужиоца указује да је другостепени суд погрешно применио материјално право, када је преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете за износ од 200.000,00 динара.

Одредбом члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“ број 92/11), прописано је да рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5. овог закона, има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Дакле, основ за тужиочево потраживање (као рехабилитованог лица) новчане накнаде за нематеријалну штету коју трпи у виду душевних болова због неосноване осуде и лишења слободе садржан је у цитираној одредби Закона о рехабилитацији, а остварује се у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Видови правно признате нематеријалне штете, као и услови и критеријуми за одмеравање и досуђивање правичне новчане накнаде регулисани су чланом 200. ЗОО који, између осталог, прописује да ће суд за претрпљене душевне болове због повреде угледа, части, слободе или права личности, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете, као и у њеном одсуству. Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о њеној висини, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Сагласно наведеном, правична новчана накнада која се досуђује у складу са наведеним законским одредбама представља сатисфакцију којом се ублажавају поремећаји у душевној сфери оштећеног и омогућава да за себе оствари неку пријатност. Наиме, душевни болови због неосноване осуде, односно неоснованог лишења слободе представљају јединствени вид штете који обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног проистекле из неоправдане осуде, односно неоснованог лишења

слободе. Сходно томе, за ту штету досуђује се један (јединствени) износ накнаде, при чијем се одмеравању узимају у обзир све околности конкретног случаја, а пре свега углед који је оштећени раније уживао у својој средини, породични и друштвени статус, однос средине према њему после лишења слободе, тежину и природу кривичног дела који су му стављени на терет, време трајања и услови лишења слободе, могућност запослења и све друге околности које су утицале на природу, тежину и трајање душевних болова и патњи.

Код постојања свих околности конкретног случаја које су од значаја на висину накнаде штете, Врховни касациони суд налази да их је првостепени суд одмеривши накнаду од укупно 1.000.000,00 динара правилно оценио да је тужилац био лишен слободе 273 дана, да су услови у притвору били хигијенски лоши, да су спавали по подовима, да је тужилац имао велики страх с обзиром да су заједно са њим у притворској јединици били људи из паравојних формација због чега се плашио могућих инцидената. Боравак у притвору и затвору био је трауматичан за тужиоца и на породичном плану, будући да је у тренутку када је лишен слободе његов син имао четири године, да је супруга била у другом месецу трудноће са другим дететом које се родило док је био у затвору, да му је радни однос престао због боравка у притвору и затвору дужем од шест месеци, због чега је, када је изашао из затвора, имао егзистенцијалних проблема јер није имао чиме да издржава породицу. Те да је овај поступак оставио на њега и последице на здравственом плану јер је након изласка добио хроничне болести у виду обољења вегетативног нервног система који и данас има. Имајући у виду наведено, по оцени Врховног касационог суда висина накнаде досуђена првостепеном пресудом правилно је одмерена руководећи се критеријумима из члана 200. ЗОО, и у складу је са циљем коме служи накнада нематеријалне штете, те представља правично и адекватно обештећење за душевне патње тужиоца услед повреде части и угледа, слободе и права личности.

Из наведених разлога, Врховни касациони суд је применом члана 416. став 1. ЗПП одлучио као у ставу првом изреке.

По оцени Врховног касационог суда, нису испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији тужиоца, у смислу одредбе члана 404. ЗПП, у делу којим се побија став први изреке другостепене пресуде.

Правноснажном пресудом, у наведеном делу, одбијен је, као неоснован тужбени захтев тужиоца као рехабилитованог лица, за исплату накнаде нематеријалне штете за душевне болове због неосноване осуде и лишења слободе у износу од још 2.276.000,00 динара, преко износа досуђеног нижестепеним пресудама. Овакву одлуку нижестепени судови су донели према околностима конкретног случаја и чињеницама утврђеним у овој правној ствари, у складу са правним становиштем који су изражени кроз одлуке Врховног касационог суда да је пре свега примарна морална сатисфакција остварена доношењем одлуке о рехабилитацији тужиоца и уклањању из правног поретка ништавих судских одлука, због чега нема услова за одлучивање у ревизији као о изузетно дозвољеној, ради разматрања правног питања од општег интереса или у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе или новог тумачења права. Из наведених разлога, Врховни касациони суд је на основу члана 404. ЗПП одлучио као у ставу другом изреке.

Испитујући дозвољеност ревизије, у делу којим се побија став први изреке другостепене пресуде, у смислу члана 410. став 2. тачка 5. ЗПП, Врховни касациони суд је утврдио да ревизија није дозвољена.

Према члану 403. став 3. ЗПП ревизија није дозвољена у имовинско-правним споровима ако вредност предмета спора побијаног дела не прелази динарску противвредност од 40.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.

Тужба у овој правној ствари поднета је 25.07.2019. године. Вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде износи 2.276.000,00 динара.

Како у конкретном случају вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде не прелази динарску противвредност 40.000 евра, по средњем курсу НБС на дан подношења тужбе, ревизија тужиоца у делу којим се побија став први изреке другостепене пресуде није дозвољена у смислу члана 403. став 3. ЗПП.

На основу члана 413. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу трећем изреке.

Тужиоцу, према оствареном успеху у ревизијском поступку, применом чл. 153. став 2, 154. и 163. ЗПП, а имајући у виду вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде, припада право на накнаду трошкова за састав ревизије у износу од 18.000,00 динара, према важећој Тарифи о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката, због чега је, применом члана 165. ЗПП, одлучено као у ставу четвртном изреке.

**Председник већа - судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић